

MERILAMPI

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

MIKA VAUHKALA

>

SUOMEN VALTIO

VASTAAJAN LAUSUMA ASIASSA L 706/2022/1504

Helsinki 31.8.2023

SISÄLLYS

1	Johdanto	4
2	Koronapassi on ollut tehokas keino sen tavoitteiden saavuttamiselle	5
2.1	Koronapassilainsäädännön tavoitteista.....	5
2.2	Koronapassilainsäädännön perusteltavuudesta	7
2.3	Koronapassista ja muista rajoitustoimista	10
2.4	Valtion toiminnasta Koronapassilainsäädännön voimassaoloaikana.....	11
3	Valtion vastaus Kantajan väittämiin EIS:n rikkomuksiin	12
3.1	Kantajan oikeuteen nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta EIS 8 artiklan mukaisesti ei ole puututtu EIS:n kieltämällä tavalla.....	12
3.2	Kantajaa ei ole syrjitty EIS 14 artiklan tai 12 lisäpöytäkirjan 1 artiklan vastaisesti	18
4	Valtion kannanotto Kantajan editiovaatimukseen	22
5	Lopuksi	24
6	Todistelu	25
6.1	Kirjalliset todisteet.....	25
6.2	Henkilötodistelu	26
6.3	Muut liitteet	26

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

Asia

Vastaajan lausuma asiassa dnro L 706/2022/1504

Kantaja

Mika Vauhkala (jäljempänä "Vauhkala" tai "Kantaja")

Kantajan asiamies ja prosessiosoite

OTM, lupalakimies Aki Nummelin

Puhelin 040 043 2428

Sähköposti aki.nummelin@gmail.com

Vastaaja

Suomen valtio (jäljempänä "valtio")

Vastaajan asiamies ja prosessiosoite

Asianajaja Jussi Ikonen
Asianajotoimisto Merilampi Oy
Keskuskatu 7, 00100 Helsinki
Puhelin +358 40 097 8281
Sähköposti jussi.ikonen@merilampi.com

1 Johdanto

1. Kantaja on jättänyt asiassa 15.3.2022 kanteen käräjäoikeudelle, johon valtio on vastannut 31.8.2022. Tämän jälkeen Kantaja on toimittanut oma-aloitteisesti käräjäoikeudelle yhteensä kolme lausumaa 5.5., 14.5. ja 29.5.2023. Näissä lausumissaan Kantaja on täydentänyt vaatimustensa perusteita ja perusteluja viittaamalla uusiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikloihin, joita on väitetysti rikottu kanteen kohteena olevan tapahtuman hetkellä 10.12.2021, jolloin Kantajalta evättiin pääsy Helsingin Kluuvikadulla sijaitsevaan Fazer-kahvilaan puuttuvan koronatodistuksen ("koronapassi") vuoksi.
2. Kanteessa on alusta alkaen ollut kaksi erillistä vaatimusta, yhdenvertaisuuslain väitettyyn rikkomiseen liittyvä hyvitysvaatimus, joka kohdistuu yhteisvastuullisesti valtioon ja Fazer Ravintolat Oy:öön, sekä väitettyihin Euroopan ihmisoikeussopimuksen (jäljempänä "EIS") loukkauksiin perustuva vahingonkorvausvaatimus, joka puolestaan kohdistuu yksinomaan valtioon.
3. Vauhkala on toukokuussa 2023 jättämässään lausumissa vedonnut uusina kanneperusteinaan EIS 8 artiklaan koskien yksityis- ja perhe-elämän suojaa, sekä 14 artiklaan ja 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklaan koskien syrjinnän kieltoa. Kantajan lausumien perusteella on epäselvää, onko Vauhkala tarkoittanut viitata EIS:n artikloihin pelkästään vahingonkorvausvaatimuksensa osalta, vai myös yhdenvertaisuuslakiin perustuvan hyvitysvaatimuksensa osalta. Tästä johtuen kaikki tässä lausumassa esitetty tulee huomioida valtion kannanottona molempien Vauhkalan kannevaatimusten osalta.
4. Valtio ottaa tässä lausumassaan tarkemmin kantaa seuraaviin, ymmärtääksemme uusiin Kantajan väitteisiin:
 - Laki tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 58 i § (jäljempänä "**Koronapassilainsäädäntö**", 876/2021) on loukannut EIS 8 artiklan mukaista Kantajan oikeutta ruumiilliseen koskemattomuuteen, mukaan lukien Kantajan oikeutta olla ottamatta koronarokotetta tai tehdä koronatestiä; ja

- Koronapassilainsäädäntö on ollut Kantajaa kohtaan välillisesti syrjivää sekä EIS 14 artiklan (yhdessä luettuna 8 artiklan kanssa) että EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan vastaisesti, kun lainsäädäntöä ei ole voitu perustella objektiivisilla ja kohtuullisilla oikeusperusteilla, eikä se ole ollut suhteellisuusperiaatteen mukainen.
5. Valtio kiistää rikkoneensa edellä mainittuja Kantajan lausumissaan viittaamia tai mitään muitakaan EIS:n artikloja. Oikeuskäytännössä vakiintuneen kannan mukaan edellytyksenä valtion velvoittamiselle maksamaan korvausta ihmisoikeusloukkauksesta on pidetty, että (i) ihmisoikeusloukkaus on tapahtunut, (ii) loukkausta voidaan pitää riittävän vakavana, ja (iii) loukkauksesta on aiheutunut siihen syy-yhteydessä olevaa vahinkoa.¹ Kuten jo vastauksessaan kanteeseen valtio on osoittanut, mikään näistä edellytyksistä ei täyty tässä asiassa.
 6. Valtion näkemyksen mukaan Koronapassilainsäädäntö ei miltään osin ole ollut EIS:n artiklojen vastainen. Koronapassin hankkiminen on ensinnäkin ollut vapaaehtoista, jolloin se ei ole voinut puuttua Vauhkalan ruumiilliseen koskemattomuuteen. Lisäksi Koronapassilainsäädännöllä on ollut objektiivinen ja kohtuullinen oikeusperuste toteuttaa mahdollisimman pitkälle kansalaisten perusoikeuksia, ja lainsäädännön suhteellisuus- ja välttämättömyysperiaatteen toteutuminen on varmistettu lainsäädäntövaiheessa perustuslakivaliokunnan ja useiden asiantuntijoiden toimesta.
 7. Edellä todetun lisäksi valtio kokee tarpeelliseksi ottaa kantaa tiettyihin muihin Kantajan lausumissaan esittämiin yleisen tason väitteisiin, jotka koskevat yhtäältä koronapassin hyväksyttävyyttä ja tehokkuutta keinona sen tavoitteiden saavuttamisessa ja toisaalta koronapassilainsäädännön sisältöä sekä valtion toimintaa koronapassilainsäädännön voimassaoloaikana.
 8. Lausumassa käsitellään ensin kappaleessa 2 edellä mainittuja yleisen tason kysymyksiä koronapassista ja koronapassilainsäädännöstä, ja sen jälkeen kappaleessa 3 vastataan yksityiskohtaisesti Vauhkalan esittämiin uusiin EIS-liitännäisiin väitteisiin.

2 Koronapassi on ollut tehokas keino sen tavoitteiden saavuttamiselle

2.1 Koronapassilainsäädännön tavoitteista

9. Vauhkala on lausumissaan esittänyt, että koronapassi ei ole ollut tehokas keino sillä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamiseksi, sillä Vauhkalan mukaan koronapassilainsäädännön taustana olleilla koronarokotteilla ei ole ollut edes mahdollista

¹ Ks. KKO 2008:10, KKO 2011:38, KKO 2012:81 ja KKO 2016:20.

saavuttaa tavoiteltuja hyötyjä. Kantajan mukaan tästä syystä koronapassilainsäädäntö ei ole ollut suhteellisuusperiaatteen taikka välttämättömyyskriteerin mukainen. Vauhkalan väite mitä ilmeisimmin siis on, että koronapassi olisi ollut hyväksyttävä toimi, mikäli koronarokotteiden avulla olisi todellisuudessa pystytty ehkäisemään koronan leviämistä. Kun näin ei Vauhkalan mukaan ollut, hän katsoo Koronapassilainsäädännön olleen Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen.

10. Valtio on ensinnäkin sitä mieltä, että käräjäoikeuden tehtävänä ei ole tässä asiassa selvittää koronarokotteiden tehokkuutta lääketieteellisestä näkökulmasta. Käräjäoikeuden tehtävänä on sen sijaan ratkaista, onko Koronapassilainsäädäntö sen voimaantulohetkellä lainsäätäjillä olleen tiedon valossa ollut perusteltu ja hyväksyttävä toimi sillä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamiseksi eli onko Koronapassilainsäädäntö ollut muun ohella Suomea velvoittavan EIS:n mukainen.
11. Valtio pitää kuitenkin Vauhkalan väitettä koronapassilainsäädännön / koronarokotteiden toimimattomuudesta siinä määrin virheellisenä ja kokonaisuudessaan kestäättömänä, että valtio näkee tarpeellisena ottaa kantaa tähän Vauhkalan väitteeseen.
12. Kantaja on todennut lausumissaan muun muassa, että *"koronapassilainsäädännön aikaansaama perusoikeusrajoitus ei edes periaatteessa voinut saavuttaa sen perusteena olevaa sinänsä hyväksyttävää tavoitetta, eikä rajoitus siten voinut olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön"*. Kantaja on lisäksi esittänyt jo syksyllä 2021 olleen laajasti tiedossa, että *"koronapassi ei ehkäissyt taudin leviämistä joko ollenkaan tai ei ainakaan merkittävässä määrin"*. Niin ikään Kantaja on lainannut perustuslakivaliokunnan asiantuntijalausuntoja koskien Koronapassilainsäädännön voimaan saattamista, ja todennut niiden perustuvan virheelliseen lääketieteelliseen tietoon. Näiden ilmaisujen perusteella Kantaja vaikuttaa olevan siinä käsityksessä, että Koronapassilainsäädännön tarkoituksena on ollut yksinomaan estää tai ehkäistä koronan leviämistä. Tässä Kantaja on erehtynyt.
13. Koronapassilainsäädännön tarkoituksena ei missään vaiheessa ole ollut *ainoastaan* koronan leviämisen estäminen. Sen lisäksi, että koronapassin käyttöönotolla pyrittiin rokotuskattavuutta lisäämällä suojaamaan kansakunnan terveyttä sekä estämällä koronan leviämistä että koronan vakavaa tautimuotoa ja sen myötä koronakuolemia, pyrittiin koronapassilla myös turvaamaan muita kansalaisten perusoikeuksia ja vähentämään terveydenhuollon kuormitusta haastavassa tautitilanteessa. Koronapassilainsäädännön tavoitteista on mainittu lain esitöissä mm. seuraavaa:

"Tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajemmin erilaisten yleisötilaisuuksien järjestäminen sekä asiakkaiden ja osallistujien pääseminen erilaisiin tiloihin"

terveysturvallisesti. Tavoitteena on nykyistä paremmin turvata etenkin koronaepidemiasta eniten kärsineiden alojen elinkeinovapaus sekä kyseisten alojen työntekijöiden oikeus työhön vaarantamatta kuitenkaan ihmisten henkeä ja terveyttä tai sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyä.

”Koronatodistuksen esittämisedellytyksellä pyritään estämään tartuntojen leviämistä. Todistuksen esittämisvelvoitteen sekä viranomaispäätöksin asetettavien rajoitustoimenpiteiden, kuten asiakasmäärä- tai aukioloaikarajoitusten tai etäisyysvelvoitteiden arvioidaan olevan epidemiologisen torjunnan näkökulmasta nykytiedon perusteella hyväksyttävällä tavalla toisiinsa rinnastuvia torjuntatoimia.”

”Koronatodistuksen esittämisedellytyksen tavoitteena on estää koronartartuntojen leviämistä ihmisten kokoontumisissa ja edistää yhteiskunnan terveysturvallista avaamista. Koska tartuntatautilain tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja, nyt esitettävä vaihtoehtoinen terveysturvallisuustoimi edistää osaltaan lain tarkoituksen nykyistä parempaa toteutumista.”²

14. Vastaavasti asiantuntijalausunnon asiassa valtion pyynnöstä antanut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (jäljempänä ”THL”) ylilääkäri Hanna Nohynek (jäljempänä ”Nohynek”) on todennut lausunnossaan³ koronapassin tarkoituksesta muun muassa seuraavasti: *”Yhteiskunnan näkökulmasta koronapassin toivottiin sekä vähentävän varsinkin riskiryhmiin kuuluvien joutumista vakavan koronan vuoksi sairaalahoitoon että auttavan yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden auki pysymisessä ja sitä kautta myös väestön terveyden ja toimeentulon edistämisessä”.*
15. Eli toisin kuin Vauhkala on esittänyt, koronapassin tavoitteena ei ole ollut ainoastaan koronartartuntojen estäminen, vaan sillä oli useita muitakin tavoitteita. Kaiken kaikkiaan Koronapassilainsäädännöllä pyrittiin varmistamaan mahdollisimman laaja kansalaisten perusoikeuksien toteutuminen ja yhteiskunnalle pandemiasta aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

2.2 Koronapassilainsäädännön perusteltavuudesta

16. Arvioitaessa Koronapassilainsäädännön perusteltavuutta, asiassa on välttämätöntä ottaa huomioon tapahtuma-ajankohta, eli syksy 2021, ja sen hetkiset olosuhteet.

² HE 131/2021 vp, s. 19.

³ Ks. Liite 13. Hanna Nohynekin asiantuntijalausunto, 30.8.3023.

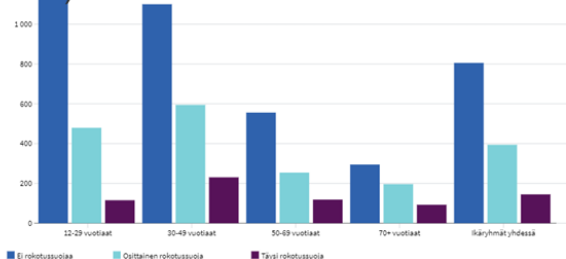
Terveysthuollon kapasiteetti oli tuolloin erityisellä koetuksella, sillä Suomen sairaalat olivat hyvin kuormittuneita koronaviruksen aiheuttamien sairaustapausten vuoksi.

17. THL:n tilastojen mukaan syys-lokakuussa 2021 rokottamattomat henkilöt päätyivät koronavirustartunnan seurauksena erikoissairaanhoidon 18 kertaa todennäköisemmin ja tehohoitoon 30 kertaa todennäköisemmin kuin rokotetut henkilöt.⁴ Varsinais-Suomen Tyksissä raportoitiin lokakuussa 2021 tartuntatilanteen olevan erittäin huolestuttava, sillä etenkin sairaala- ja tehohoidon potilasmäärä oli tuolloin noussut kriittiselle tasolle. Yli 90 prosenttia tehohoidetuista koronapotilaista todettiin olevan rokottamattomia.⁵ Tuolloin jouduttiin jopa perumaan leikkauksia, sillä teho-osastolla ei ollut potilasruuhkan takia paikkoja leikkauspotilaille.⁶

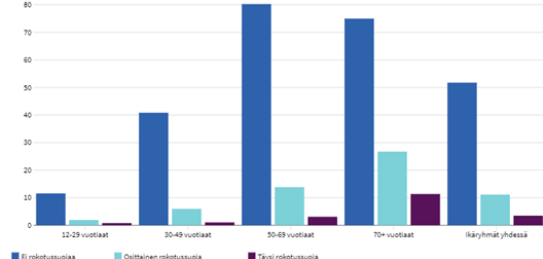
18. THL:n tilastoista syksyltä 2021 ilmenee myös, että sekä täysi että osittainen rokotesarja ovat syys-marraskuussa 2021 antaneet merkittävää suojaa sekä tartuntojen, erikoissairaanhoidon vaatineiden tapausten, tehohoitoa vaatineiden tapausten, että kuolemantapausten ilmaantuvuudessa. Alla olevasta, THL:n 21.12.2021 järjestämässä koronainfossa esitetystä graafista⁷ on nähtävissä, että täysi rokotesuoja on syksyllä 2021 tarjonnut parhaan suojan verrattuna rokottamattomiin, mutta myös osittainen rokotesuoja

Rokotteiden antamasta suojasta syys-marraskuussa

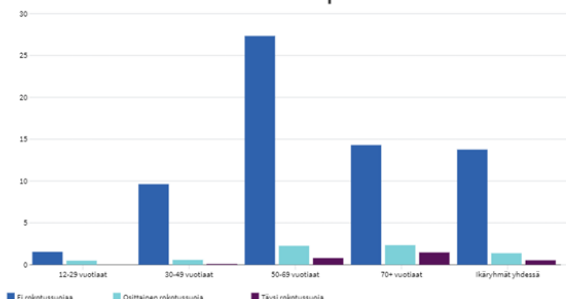
Tartuntojen ilmaantuvuus (per kuukausi/100 000)

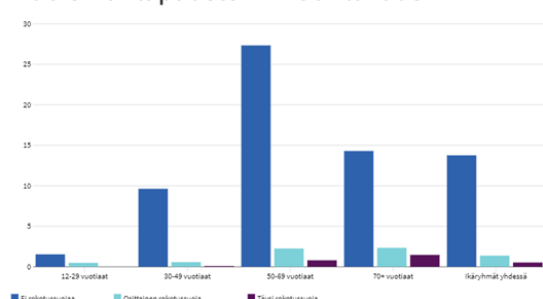
Erikoissairaanhoidon vaatineiden tapausten ilmaantuvuus

Tehohoitoa vaatineiden tapausten ilmaantuvuus

Kuolemantapausten ilmaantuvuus

⁴ Terveysthuollon ja hyvinvoinnin laitos: Koronavirustapausten määrä edelleen kasvussa, tehohoito kuormittunut, 2.12.2021.

⁵ Turun Sanomat: Tyksin sairaala- ja tehohoidon potilasmäärä nousi kriittiselle tasolle – tehohoidetuista 90 prosenttia rokottamattomia, 12.10.2021.

⁶ Turun Sanomat: Tyksissä jouduttiin perumaan leikkauksia, sillä teholla oli rokottamattomia koronapotilaita, 1.10.2021.

⁷ Ks. Todiste V2 – THL koronainfo 21.12.2021.

on tarjonnut merkittävää suojaa sekä tartuntaa että vakavaa tautimuotoa ja kuolemaa vastaan.

19. Myös Vauhkalan itsensä kirjallisiksi todisteiksi nimeämien tutkimusten tuloksina on todettu, että täysi koronarokotesarja on lyhentänyt koronaan sairastuneiden teho-osastolla tai ylipäättään sairaalassa taudin vuoksi viettämää aikaa merkittävästi. Esimerkiksi Vauhkalan todisteena K4 olevan tutkimuksen tulokset osoittivat, että täyden rokotesarjan saaneet potilaat viettivät keskimäärin lyhyemmän ajan sairaalassa koronaviruksen seurauksena, minkä lisäksi heillä oli alhaisempi riski joutua teho-osastolle viruksen seurauksena verrattuna ei-rokotettuihin potilaisiin.⁸ Todisteena K14 olevan, Vietnamissa vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen tulokset puolestaan osoittivat, että kaksi rokotusta antoivat vahvan suojan vakavaa tautimuotoa vastaan.⁹ Lisäksi Vauhkalan todisteena K15 olevan, Yhdistyneessä Kuningaskunnassa (UK) järjestetyn tutkimuksen tulokset osoittivat, että kotitalouksissa, jotka altistettiin koronaviruksen deltavariantille, sairastumisprosentti oli huomattavasti korkeampi rokottamattomissa kuin rokotetuissa henkilöissä.¹⁰ Kummassakin viimeksi mainituista tutkimuksista näiden tulosten todettiin myös olevan linjassa yleisen käsityksen ja muiden tutkimustulosten kanssa.¹¹
20. Edellä esitetty osoittaa, että koronarokotteet ovat olleet hyvinkin tehokkaita suojaamaan rokotettuja vakavilta tautimuodoilta, minkä lisäksi rokotteet auttoivat koronan leviämisen estämisessä.
21. Nohynek on puolestaan todennut asiantuntijalausunnossaan (Liite 13) koronarokotteiden tehokkuudesta muun muassa seuraavasti: *”Kun otetaan huomioon sekä tartuntojen että tartuttavuuden vähenemä, ensimmäisten kuukausien aikana toisesta mRNA-rokoteannoksesta deltavariantin valtakaudella rokotus vähensi kokonaistartuttavuuspotentiaalia noin 90 %. Myöhemmin, eli noin 3-6 kuukauden kuluttua toisesta annoksesta rokotus vähensi kokonaistartuttavuuspotentiaalia pitkällä annosvälillä rokotetuilla noin 75 %. Tällaisilla lukemilla oli odotettavissa, että koronapassilla tulisi olemaan merkitystä sekä epidemian kontrollin että sairaalahoidon kapasiteetin riittävyden näkökulmasta”.*

⁸ Ks. K4, s. 2: *“Fully vaccinated patients had a shorter overall LoS in hospital (aHR for discharge: 1.61, 95%CI: 1.24–2.08), shorter LoS without ICU (aHR: 1.27, 95%CI: 1.07–1.52), and lower risk of ICU admission (aHR: 0.50, 95%CI: 0.37–0.69) compared to unvaccinated patients.”*

⁹ Ks. K14, s. 5: *“One required oxygen supplementation for three days but all other infections were either asymptomatic or mild and everyone made a full recovery, consistent with vaccine’s effectiveness at protecting against severe disease [16-19].”*

¹⁰ Ks. K15, s. 192: *“In our cohort of densely sampled household contacts exposed to the delta variant, SAR was 38% in unvaccinated contacts and 25% in fully vaccinated contacts. This finding is consistent with the known protective effect of COVID-19 vaccination against infection.”*

¹¹ Lisäksi valtion mielestä on huomionarvoista, että Vauhkala on nimennyt todisteeksi erilaisia tutkimuksia sekä muita artikkeleita, jotka on kuitenkin julkaistu vasta Koronapassilainsäädännön voimaantulon jälkeen. Esimerkiksi Vauhkalan kirjallisena todisteena K16 oleva saksalainen tutkimus on julkaistu 20.11.2021. Lisäksi Vauhkalan kolmannen lisälausuman todisteena K4 oleva artikkeli on julkaistu vasta 23.12.2021. Arvioitaessa koronapassilainsäädännön säätämishetkellä tiedossa olleita seikkoja, näillä todisteilla ei jo pelkästään niiden julkaisuajankohdan vuoksi voi olla asiassa merkitystä.

22. Asiassa on kuitenkin tärkeää muistaa, että pelkkä koronarokotesarja ei ole ollut koronapassin saamisen edellytyksenä. Kantaja olisi voinut saada koronapassin myös enintään 72 tuntia vanhalla koronatestituloksella taikka jos hän olisi sairastanut koronan enintään kuusi kuukautta aiemmin. Koronapassin takana ei siis ollut ajatus pakkorokotuksista, vaan kansalaisille on koko ajan mahdollistettu vapaa valinta päättää, haluavatko he ottaa rokotteen, vai hankkia koronapassin muilla käytettävissä olevilla vaihtoehdoilla. Lisäksi tärkeää on huomioida, että koronapassia ei missään vaiheessa otettu käyttöön ihmisille välttämättömissä palvelukohteissa, kuten ruokakaupoissa tai apteekeissa.

2.3 Koronapassista ja muista rajoitustoimista

23. Kantaja on 14.5.2023 käräjäoikeudelle toimittamansa lausuman liitteenä esittänyt usean eri ravintolakuitin osoittaakseen, että kyseisissä paikoissa hänet on päästetty asioimaan ravintolassa ilman koronapassia. Kantaja on samalla väittänyt, että se, että Fazer Ravintolat Oy ei ole päästänyt häntä sisään ravintolaan, on ollut täysin mielivaltaisen päätös. Tältä osin valtio haluaa selvittää kyseisenä ajankohtana voimassa olleita säännöksiä.

24. Koronapassilainsäädännön voimassaoloaikana ravintoloilla on ollut koko ajan mahdollisuus valita tilannekohtaisesti, käyttävätkö ne koronapassia, vaiko jo ennen koronapassia käytössä ollutta henkilömäärärajoitusta. Eli silloin, kun passia ei ole edellytetty, ovat käytössä olleet alueella voimassa olleet ravintoloiden asiakasmäärärajoitukset. Ja kun puolestaan passia on käytetty, ei muita rajoituksia ole tarvinnut noudattaa.

25. Edellä mainittu on mahdollistanut sen, että jos ravintolassa ei esimerkiksi aamiaisaikaan ole ollut henkilömäärärajoituksen ylittävää määrää asiakkaita, on ravintola voinut valita olla sillä hetkellä vaatimatta koronapassia asiakkailtaan.

26. Mitä todennäköisimmin juuri edellä kuvattu mahdollisuus valita koronapassin käytön ja muiden rajoitustoimien välillä on johtanut tilanteeseen, jossa Kantaja on päästetty sisään muihin (tyhjempiin) ravintoloihin ilman koronapassia. Jos ravintolassa olisi kuitenkin ollut yli sallittu henkilömäärä, on lain mukaisesti toimivan ravintolan edellytetty vaativan koronapassia asiakkailtaan. Kyse ei siis Vauhkalan ja Fazer Ravintolat Oy:n tapauksessa ole ollut mielivaltaisuudesta, vaan lain noudattamisesta.

2.4 Valtion toiminnasta Koronapassilainsäädännön voimassaoloaikana

27. Kantaja on 5.5.2023 päivätyssä lausumassaan esittänyt, että valtioneuvosto on laiminlyönyt perustuslakivaliokunnan sille asettaman korostuneen huolellisuusvelvollisuuden seurata tarkkaan koronapassilainsäädännön voimassaolon välttämättömyyttä ja soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia, sekä velvollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin näiden ongelmien korjaamiseksi. Tämä väite on niin ikään kestänyt.
28. Valtio on koronapandemian alusta alkaen tarkasti seurannut pandemian kehitystä ja tautitilanteen vuoksi käyttöön otettujen toimien tarpeellisuutta muuttuvassa koronatilanteessa. Tähän liittyen oikeuskanslerinvirasto (jäljempänä "OKV") on pyytänyt 2.12.2022 sosiaali- ja terveysministeriöltä (jäljempänä "STM") selvitystä siitä, miten ministeriö on seurannut tartuntatautilain 48 a §:n (joka koski hoitajien koronarokotuksia) valtiosääntöoikeudellisten edellytysten täyttymistä ja varmistunut kyseisten edellytysten olemassaolosta. Tähän STM on lausunut muun muassa seuraavaa:

STM on seurannut lääketieteellisen ja epidemiologisen tilannekuvan ja uuden tutkimustiedon lisäksi erilaisia sääntelyn vaikuttavuutta kuvaavia mittareita, kuten hoito- ja hoivakodeissa asiakkailta ja potilailla havaittuja covid-19-tartuntoja, covid-19-rokotusten yleistä vaikuttavuutta ja covid-19-rokotuksen tai sairastetun taudin antaman suojan puuttumisen takia toisiin tehtäviin siirretyn henkilöstön määrää. Covid-19-rokotusten tehoa ja vaikuttavuutta seurataan muun muassa Euroopan tautien tautienehkäisy- ja -valvontakeskuksen (ECDC) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin (THL) laitoksen tuottamista tiedoista. Tietoa hoito- ja hoivakotien asiakkailta ja potilailla havaituista covid-19-tartunnoista on sääntelyn voimassaoloaikana saatu esimerkiksi kuntien ja sairaanhoitopiirien tilannekuvista, tilannepalaveriryhmästä, sairaanhoitopiirien johtajajäläkäreiden kokouksista, THL:n ja sairaanhoitopiirien yhteiskokouksista, joihin myös sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijat osallistuvat.¹²

29. OKV on myöhemmin selvityksensä perusteella tullut siihen tulokseen, että se ei ole havainnut STM:ssä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuksien laiminlyöntiä sen suhteen, miten kyseessä olevan säännöksen voimassaolon valtiosääntöoikeudellisia tai lääketieteellisiä-epidemiologisia edellytyksiä on seurattu ja arvioitu.¹³

¹² Todiste V3: STM:n selvitys Oikeuskanslerinviraston selvityspyyntöön, 12.1.2023.

¹³ Todiste V4: Oikeuskanslerin ratkaisu koskien sote-henkilöstön koronarokotuksista tehtyä kantelua, 12.4.2023.

30. OKV:n päätöksestä on tulkittavissa, että STM:n menettely koronapandemian aikaisten toimenpiteiden valtiosäännönmukaisuuden varmistamisessa on ollut täysin hyväksyttävää ja riittävää. Valtio on lisäksi ottanut koronapassin pois käytöstä heti, kun uusi virusvariantti on ottanut valtaviruksen aseman Suomessa, jonka myötä todettiin, että koronapassi ei ollut tarpeeksi tehokas keino kyseisen virusvariantin leviämisen estämiseksi tai muiden hyötyjen saavuttamiseksi.

3 Valtion vastaus Kantajan väittämiin EIS:n rikkomuksiin

3.1 Kantajan oikeuteen nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta EIS 8 artiklan mukaisesti ei ole puututtu EIS:n kieltämällä tavalla

31. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan:

- 1) *Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.*
- 2) *Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.*

32. Vauhkalan mukaan EIS 8 artiklaa on asiassa rikottu, koska sen 1 kohta pitää hänen mukaansa sisällään ruumiillisen koskemattomuuden, johon kuuluu oikeus kieltäytyä esimerkiksi koronarokotteiden tai -testin ottamisesta. Lisäksi artiklan 2 kohta asettaa oikeuteen puuttumiselle sekä lainmukaisuus- että välttämättömyyskriteerin. Vauhkalan mukaan välttämättömyyskriteeri ei täytynyt tapahtumahetkellä, sillä koronapassi ei hänen väittämänsä mukaisesti ehkäissyt covid-19:n leviämistä joko lainkaan tai ei ainakaan suhteellisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla, ja tämä oli tiedossa jo syksyllä 2021. Vauhkalan mukaan on lisäksi ilmeistä, että valtio on loukannut hänen oikeuksiaan säätämällä yksityiselämän kaikkein intiimeimpiin osa-alueisiin kuuluvan terveyden perusteella syrjivää lainsäädäntöä ilman, että se on pystynyt esittämään erityisen painavia perusteita yksilön ruumiilliseen koskemattomuuteen puuttumiselle. Valtio pitää kaikkia edellä mainituista Vauhkalan näkemyksistä täysin kestävämminä.

33. Valtio katsoo ensinnä, että Koronapassilainsäädäntö ei ole miltään osin ristiriidassa EIS 8 artiklan 1 kohdan kanssa. Koronapassilainsäädännöllä ei ole loukattu Kantajan (tai kenenkään muunkaan) ruumiillista koskemattomuutta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

(jäljempänä ”EIT”) on ratkaisukäytännössään kyllä katsonut, että *velvollisuus* ottaa rokote, eli ns. ”pakkorokotteet”, puuttuu EIS 8 artiklan 1 kohdan mukaiseen oikeuteen¹⁴, mutta Koronapassilainsäädäntö ei ole säädellyt pakkorokotuksista tai -testauksista. Toiseksi, koronapassin esittämisedellytys ei myöskään estänyt tai rajoittanut kenenkään oikeutta lakisääteisiin tai välttämättömiin palveluihin, vaan kyse oli yleisötilaisuuksista ja tiloista, joita ihmiset käyttivät vapaa-aikanaan virkistystarkoituksessa. Kun Koronapassilainsäädännön kohdalla on jätetty jokaisen vapaasti valittavaksi, millä tavoin he haluavat hankkia koronapassin, tai vaihtoehtoisesti olla hankkimatta koronapassia lainkaan, ei tämän voida katsoa puuttuvan henkilön ruumiilliseen koskemattomuuteen. Myös professori Lasse Lehtonen on Koronapassilainsäädännön hallituksen esityksestä antamassaan asiantuntijalausunnossa todennut, että koronapassin edellyttäminen ei merkitse henkilön ruumiilliseen koskemattomuuteen puuttumista.¹⁵

34. Jos kuitenkin katsottaisiin vastoin valtion näkemystä, että Koronapassilainsäädännöllä on puuttu EIS 8 artiklan 1 kohdan mukaiseen oikeuteen, artiklan 2 kohta on joka tapauksessa mahdollistanut lain säätämisen. Artiklan 2 kohta mahdollistaa näet poikkeuksen artiklan 1 kohdasta, kun 1) laki sen sallii, ja 2) se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa 3) jonkin hyväksyttävän perusteen tai päämäärän saavuttamiseksi.
35. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuonna 2021 antamassaan ratkaisussa tapauksessa *Vavříčka ym. v. Tšekin tasavalta* (jäljempänä ”**Vavříčka-tapaus**”) jakanut EIS 8(2) artiklan sisältämän välttämättömyusedellytyksen useampaan eri osa-alueeseen, jotka ovat 1) valtion harkintavallan laajuus, 2) oikeuteen/vapauteen puuttuvan toimen pakottava yhteiskunnallinen tarve, 3) asianmukaiset ja riittävät perusteet, sekä 4) toimen oikeasuhtaisuus sillä tavoiteltavaan hyötyyn.
36. *Vavříčka*-tapauksessa valittajilta, jotka olivat lapsia, oli evätty pääsy esikouluun perustuen siihen, että lasten vanhemmat olivat kieltäytyneet hankkimasta lapsilleen kansallisia lakisääteisiä rokotuksia. Ratkaisussaan EIT otti kantaa lakisääteisen rokottamisvelvoitteen Euroopan ihmisoikeussopimuksenmukaisuuteen käsittelemällä EIS 8(2) artiklan mukaisten edellytysten toteutumista asiassa. Arvioinnissaan EIT käsitteli laajasti välttämättömyusedellytyksen täyttymistä, ja otti siihen liittyen huomioon valtion harkintavallan laajuuden, pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen, asianmukaiset ja riittävät perustelut, sekä suhteellisuusedellytyksen täyttymisen.
37. Valtio katsoo, että vaikka *Vavříčka*-tapaus ja Vauhkan tapaus eroavat tosiseikoiltaan siinä, että *Vavříčka*-tapauksessa on kyse lapsista ja ns. ”pakkorokottamisesta”, on EIT:n

¹⁴ Liite 12: Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu 8.4.2021, *Vavříčka ym. v. Tšekin tasavalta*.

¹⁵ Valtion vastauksen liite 6: Professori Lehtosen lausunto perustuslakivaliokunnalle, s. 5.

tekemä rajoitusedellytysten arviointi laajasti sovellettavissa myös Vauhkan tapaukseen. Tämän vuoksi käymme seuraavaksi läpi EIT:n välttämättömyusedellytykseen liittyvän arvioinnin keskeisiltä osin.

Harkintavallan laajuus

38. Liittyen valtion harkintavaltaan EIS 8 artiklan sisältämien oikeuksien rajoittamisessa, EIT totesi *Vavříčka*-tapauksessa muun muassa, että terveydenhuoltopolitiikkaan liittyvät asiat ovat lähtökohtaisesti valtion omien viranomaisten harkintavallan piirissä, sillä ne osaavat parhaiten arvioida tärkeysjärjestyksiä, resurssien käyttöä sekä yhteiskunnallisia tarpeita. Lisäksi EIT totesi valtion harkintavallan yleisesti olevan laaja asioissa, joissa vastakkain ovat kilpailevat yksityiset ja julkiset intressit tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaiset oikeudet. Näihin seikkoihin perustuen EIT totesi valtiolla olevan laaja harkintavalta arvioida itse, onko heidän säätämänsä lainsäädäntö EIS 8 artiklan mukaista.
39. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että valtion harkintavallan laajuuteen vaikuttaa muun muassa se oikeus, johon puututaan, samoin kuin se, mikä on puuttumisen peruste ja miten vakavasta puuttumisesta on kyse.¹⁶ EIT on oikeuskäytännössään harvoin kyseenalaistanut jäsenvaltioiden näkemykset, joiden mukaan puuttuminen on tapahtunut kansallisen turvallisuuden vuoksi, kuten Koronapassilainsäädännössä on tehty.
40. Valtio katsoo, edellä mainittuihin seikkoihin perustuen, että sillä tulee joka tapauksessa katsoa olleen laaja harkintavalta rajoittaa EIS 8 artiklan mukaisia oikeuksia ja vapauksia tilanteessa, jossa on ollut vakava tarve suojella ihmisten terveyttä ja muita oikeuksia. Valtiolla tulee katsoa olleen paras näkemys sen kansalaisten ja yhteiskunnan tarpeista.

Pakottava yhteiskunnallinen tarve

41. Seuraavaksi *Vavříčka*-tapauksessa EIT arvioi rokotevelvoitteen painavaa yhteiskunnallista tarvetta. Siihen liittyen tuomioistuin totesi muun muassa, että on tärkeää huomioida, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimusvaltioilla on positiivinen velvollisuus ottaa käyttöön asianmukaisia toimenpiteitä henkilöiden elämän ja terveyden suojelemiseksi, erityisesti EIS 2 ja 8 artikloiden nojalla. Lisäksi tuomioistuin totesi, että asiassa tulee antaa painoarvoa asiantuntijalausunnolle, jossa puolestaan todettiin, että rokottamisvelvoitteen tulisi pysyä lakisääteisenä, sillä rokotekattavuuden aleneminen olisi riski sekä yksilöiden että yleiselle terveydelle. Positiivisen toimintavelvoitteen sekä asiantuntijalausunnon

¹⁶ Honko, Kristiina: Kansallinen turvallisuus, ihmisoikeusvelvoitteista poikkeaminen sekä velvoitteiden rajoittaminen Euroopan muuttuvassa turvallisuusympäristössä, Oikeustiede – Jurisprudentia L:2017, s. 25.

perusteella EIT totesi asiassa olevan painava yhteiskunnallinen tarve rokottamisveloitteelle.

42. Koronapassilainsäädännön hallituksen esityksessä on korostettu sitä, että terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen pandemian aikana on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, jolla on yhteys perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaiseen julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaisen oikeus elämään sekä turvata myös pandemian oloissa jokaiselle riittävät terveystalvelut sekä edistää väestön terveyttä (perustuslain 19 §:n 3 momentti) ja joka oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia.¹⁷
43. Myös Nohynek on asiantuntijalausunnossaan¹⁸ todennut olleen hyvin tiedossa, *että Suomessa ei ollut riittävästi tehohoidon paikkoja, jos epidemia olisi syksyllä 2021 lähtenyt samalla tavalla kiihtymään kuin esimerkiksi Kiinassa ja Italiassa alkuvuonna 2020.*
44. Edellä mainituin perustein voidaan todeta, että Vauhkalankin asiassa valtiolla on ollut positiivinen velvollisuus varmistaa henkilöiden terveys ja turvallisuus sekä muiden oikeuksien toteutuminen. Tämä on toteutettu osittain Koronapassilainsäädännön avulla siten, että on pyritty varmistamaan, että ravintoloissa käyvät henkilöt joko ovat rokotettuja koronaa vastaan, sairastaneet koronaviruksen tietyn aikaikkunan sisällä, taikka he ovat saaneet negatiivisen koronatestituloksen. Näin pyrittiin suojaamaan yleistä terveyttä, sekä kansalaisten muiden oikeuksien mahdollisimman laajaa toteutumista. Valtiolla on ollut velvollisuus tehdä aktiivisia toimia suojellakseen kansalaisten terveyttä, ja tämän velvollisuuden laiminlyönti olisi puolestaan ollut EIS:n vastaista.

Asianmukainen ja riittävä peruste

45. Ottaessaan kantaa Tšekkin rokottamisvelvollisuuden asianmukaisiin ja riittäviin perusteisiin, EIT totesi jälleen valtiolla olevan laaja harkintavalta päättäessään omien kansalaistensa terveydenhuoltopolitiikasta. Lisäksi tuomioistuin totesi, että kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä heidän etujensa on oltava ensiarvoisen tärkeitä, ja lasten terveyden suojelu oli asianmukainen ja riittävä peruste asettaa rokotteiden ottaminen pakolliseksi velvollisuudeksi. Vaikka *Vavříčka*-tapauksessa kyse olikin lapsista ja pakollisista rokotteista, valtion näkemyksen mukaan tapauksesta saadaan tältäkin osin tukea myös Vauhkalankin tapaukseen.

¹⁷ HE 131/2021 vp, s. 64.

¹⁸ Liite 13. Hanna Nohynekin asiantuntijalausunto, s. 1.

46. Koronapassilainsäädännölle voidaan katsoa olleen riittävä ja asianmukainen peruste, kun valtion yleisenä velvollisuutena on suojella kansalaistensa terveyttä, yhteiskunnan toimivuutta ja muiden perusoikeuksien toteutumista.

Oikeasuhtaisuus

47. Viimeisenä EIT arvioi *Vavříčka*-tapauksessa rokottamisvelvollisuuden oikeasuhtaisuutta sen tavoitteeseen nähden. Tuomioistuin totesi tähän liittyen muun muassa, että vaikka lasten pääsyn epääminen esikouluun oli merkinnyt tärkeän mahdollisuuden menetystä näiden nuorten lasten persoonallisuuden kehittämiseksi sekä tärkeiden sosiaalisten ja oppimistaitojen hankkimiseksi, oli pääsyn epääminen suora seuraus lasten vanhempien kieltäytymisestä lastensa rokottamisesta, jonka tarkoituksena oli suojella muita lapsia. Tuomioistuin totesi lisäksi, että pääsyn epääminen ei ole ollut rangaistusluonteinen seuraus rokottamisvelvollisuuden laiminlyönnistä. Sen sijaan tämän toimen tarkoitus on ollut ennaltaehkäisevä, suojella lasten terveyttä. Vielä EIT totesi, että ei voida pitää suhteettomana vaatia niitä, joille rokotus edustaa etäistä terveystyrisä, hyväksymään tätä yleisesti noudatettavaa suojoimenpidettä sosiaalisen solidaarisuuden nimissä niiden hyväksi, jotka eivät terveydellisistä syistä voi hankkia rokotteita.
48. Valtio katsoo, että kaikki yllä mainituista perusteista pätevät myös Vauhkalan tapauksessa. Voidaan kaikesti yleisen elämäkokemuksen perusteella todeta, että sen seuraukset, että Vauhkala ei ole päässyt yhtenä aamuna syömään aamupalaa juuri kyseiseen haluamaansa ravintolaan, ovat vähäisemmät, kuin *Vavříčka*-tapauksen kaltaiset seuraukset, jossa lapsilta evätään pääsy esikouluun. Siitä huolimatta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on pitänyt suhteellisuusperiaatteen mukaisena seurauksena esikouluun pääsyn epäämistä, mikäli lapsen vanhemmat eivät ole halunneet rokottaa lastaan.
49. Oikeasuhtaisuuden täytyminen liittyy vahvasti valtion harkintavallan laajuuteen. Oikeuskirjallisuudessa onkin todettu, että EIS:n mukaiseen oikeuteen puuttumisen välttämättömyyden arviointi niin yhteiskunnallisen tarpeen pakottavuuden kuin suhteellisuudenkin näkökulmasta kuuluu ensisijaisesti tai ainakin ensi vaiheessa kansalliselle lainsäätäjälle ja kansallisille viranomaisille.¹⁹ Kuten edellä on näytetty, on valtion harkintavallan laajuus nähtävä Koronapassilainsäädännön kohdalla laajana, kun on kyse sen omien kansalaisten ja yhteiskunnan tarpeista ja turvallisuudesta.

¹⁹ Honko, Kristiina: Kansallinen turvallisuus, ihmisoikeusvelvoitteista poikkeaminen sekä velvoitteiden rajoittaminen Euroopan muuttuvassa turvallisuusympäristössä, Oikeustiede – Jurisprudentia L:2017, s. 29.

50. Myös valtion pyynnöstä asiassa asiantuntijalausunnon²⁰ antanut julkisoikeuden professori Janne Salminen (jäljempänä ”Salminen”) on lausuntonsa yhtenä johtopäätöksenä todennut koronapassilainsäädännön suhteellisuusperiaatteen mukaisuudesta seuraavasti: *”Sääntely on monista syistä ollut suhteellisuusperiaatteen mukaista. Koronatodistuksen on esimerkiksi voinut saada monella perusteella. Koronatodistuksen esittämisvelvollisuus ei myöskään ole koskenut välttämättömiä julkisia palveluja. Yhtenä oikeasuhtaisuuteen vaikuttavana tekijänä on lisäksi sääntelyn määräaikaisuus. Käsitykseni mukaan sääntelyn suhteellisuusperiaatteen mukaisuuteen ei kohdistu olennaisia epäilyksiä”*.
51. Kuten *Vavříčka*-tapauksessakin, ei Vauhkalan pääsyn epääminen ravintolaan ole ollut rangaistus, vaan keino suojella kansalaisten terveyttä ja perusoikeuksien toteutumista yleisesti. Kun toimen tarkoituksena on ollut suojella mahdollisimman laajasti kaikkien kansalaisten perusoikeuksien toteutumista, ei sitä, että Vauhkala ei ole päässyt haluamaansa ravintolaan syömään aamupalaa, voida pitää kohtuuttomana seurauksena. Valtio katsoo, että Koronapassilainsäädäntö on ollut suhteellisuusperiaatteen mukainen toimenpide.

Yhteenveto

52. Arvioituaan kaikkien edellä mainittujen edellytysten täyttymistä, EIT totesi *Vavříčka*-tapauksessa, että vaikka rokottamisvelvoitteen voitiin katsoa puuttuvan EIS:n 8(1) artiklan mukaiseen oikeuteen, ei puuttuminen kuitenkaan merkinnyt 8 artiklan rikkomista, sillä artiklan 2 kohdan edellytykset täytyivät asiassa.
53. Valtio katsoo, että vaikka *Vavříčka*-tapauksen tosiseikat jossain määrin eroavat nyt käsillä olevasta tapauksesta, ovat useat EIT:n perusteluista suoraan Vauhkalan asiaan sovellettavia. Koronapassilainsäädännölle on syksyllä 2021 ollut pakottava yhteiskunnallinen tarve, ja siten asianmukaiset ja riittävät perusteet, minkä lisäksi Koronapassilainsäädäntö on ollut oikeasuhtainen suhteessa sillä tavoiteltuun hyötyyn. Lisäksi valtiolla voidaan katsoa olleen laaja harkintavalta Koronapassilainsäädännön suhteen, sillä valtiolla katsotaan yleisesti olevan paras käsitys kansalaistensa terveydenhuoltopolitiikkaan liittyvistä asioista. Näillä perusteilla valtion ei voida katsoa puuttuneen Kantajan EIS 8 artiklan takaamiin oikeuksiin tai vapauksiin sopimuksen kieltämällä tavalla.
54. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan on vaikea nähdä, ottaen huomioon EIS 8 artiklan, sen alkuperäisen merkityksen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön, että edes laissa pakollisiksi säädetyt koronarokotukset voitaisiin katsoa

²⁰ Liite 14. Janne Salmisen asiantuntijalausunto, 28.8.2023.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisiksi.²¹ Näin ollen vapaaehtoisiksi säädetyt rokotukset tuskin mitenkään voitaisiin nähdä EIS 8 artiklaa rikkovina.

55. Lisäksi valtio pitää tärkeänä huomauttaa jälleen, että Koronapassilainsäädännön välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus on arvioitu huolellisesti yhteensä 117 asiantuntijan toimesta jo lainsäädäntövaiheessa. Valtio ei näe perusteita epäillä näiden asiantuntijoiden kykyä arvioida lainsäädännön välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta.

3.2 Kantajaa ei ole syrjitty EIS 14 artiklan tai 12 lisäpöytäkirjan 1 artiklan vastaisesti

56. Kantaja on lisäksi esittänyt väitteen EIS 14 artiklan ja 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan rikkomisesta. EIS 14 artiklan mukaan:

”Tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.”

57. EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaan puolestaan:

”(1) Laissa tunnustetuista oikeuksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

(2) Ketään ei saa syrjiä viranomaistoiminnassa 1 kappaleessa tarkoitetuilla perusteilla.”

58. Vauhkala on lausumassaan esittänyt Koronapassilainsäädännön olleen EIS 14 artiklan sekä 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan vastaisesti syrjivää, vaikka toiminnalla ei olisi syrjivää tarkoitusta, kun lainsäädäntöä ei ole voitu perustella ”objektiivisilla ja kohtuullisilla oikeusperusteilla”.

²¹ Ks. esim. Vinceti, Silvio Roberto: *COVID-19 Compulsory Vaccination and the European Court of Human Rights*, Acta Biomed 2021; Vol. 92, s. 4: *”Considering the plain text of Article 8, its original understanding, ECtHR case law on medical mandatory treatments, and the Court’s recent ruling in Vavříčka, it is hard to conjure up a scenario in which COVID-19 compulsory vaccination would be considered a breach of human rights under the ECHR. CoE member states should thus not hesitate in resorting to compulsion if they consider it necessary to contrast vaccine hesitancy and get a hold on the COVID-19 pandemic.”*

59. Valtio kiistää Koronapassilainsäädännön olleen syrjivää Euroopan ihmisoikeussopimuksen kieltämällä tavalla. Valtion näkemyksen mukaan muun muassa kansanterveyden suojeleminen, terveydenhuollon resurssien ylläpito, sekä muiden perusoikeuksien mahdollisimman laaja toteutuminen voidaan katsoa objektiivisiksi ja kohtuullisiksi oikeutusperusteiksi Koronapassilainsäädännölle. Kuten tämän lausuman kappaleessa 2 on todettu, Koronapassilainsäädäntö on ollut tutkitusti tehokas keino muun muassa tartuntojen, sekä erikoissairaanhoidon ja tehohoitoa vaativien tautitapausten, ja koronavirukseen liittyvien kuolemantapausten vähentämisessä.
60. Ensinnä on syytä huomioida, että sekä EIS 14 artikla että 12. lisäpöytäkirjan 1 artikla sisältävät listan kielletyistä syrjimisperusteista. Vauhkalan tapauksessa kyseessä ei ole ollut mikään niistä vaan yksinomaan koronapassin puuttuminen, joka puolestaan johtui Vauhkalan omasta valinnasta olla hankkimatta koronarokotetta tai -passia.
61. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty olevan kyseenalaista, voitaisiinko tällainen omavalintainen pidättäytyminen koronapassin tai -rokotteen hankkimisesta katsoa soveltuvan EIS 14 artiklaan taikka 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklaan lainkaan, sillä artiklat eivät sovellu kaikenlaiseen ihmisten erilaiseen kohteluun.²² Artikloita sovelletaan ainoastaan tilanteisiin, joissa ihmisiä kohdellaan eriarvoisesti perustuen heidän henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa. Valinta olla ottamatta rokotetta tai hankkimatta koronapassia muilla keinoin ei ole millään tapaa liittynyt Vauhkalan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joten Vauhkalaa ei ole syrjitty. Lasse Lehtonen on ottanut Koronapassilainsäädännöstä antamassaan asiantuntijalausunnossa kantaa tällaiseen tilanteeseen toteamalla seuraavaa:

*"Sellaisten henkilöiden asema, jotka eivät ota rokotusta yleisemmän rokotekielteisyyden tai välinpitämättömän suhtautumisen takia, on sen sijaan erityyppinen. Tuollaisella asennoitumisella on selvästi etäisempi liityntä perustuslain 6 §:ssä ja yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä tarkoitettuihin kiellettyihin syrjintäperusteisiin. Vertailun vuoksi todettakoon, ettei yleistä koululääketieteen vastaista asennoitumista terveydenhuollon palveluihin (esim. halua ns. vaihtoehtolääketieteen menetelmien käyttöön) ole pyritty suojaamaan esimerkiksi perustuslain 19 §:n 3 momentissa, jossa on säädetty jokaisen oikeudesta riittäviin terveyspalveluihin."*²³

²² Kapelańska-Pręgowska, Julia: *The (Still) Unresolved Question of covid-19 Passes Compatibility With the ECHR. Comments on the ECHR Decision of 7 October 2021 In (Application no. 41994/21)*, Polish Review Of International And European Law, 2022, Vol. 11, Issue 1, s. 179.

²³ Ks. valtion vastauksen Liite 6: Professori Lehtosen asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle, s. 6.

62. Vauhkala ei ole lausumassaan varsinaisesti ilmaissut, mihin EIS:n syrjintää koskevissa artikloissa mainittuihin kiellettyihin syrjimisperusteisiin liittyen häntä on väitetysti syrjitty. Vauhkala on kuitenkin lausumassaan esittänyt, että Koronapassilainsäädäntö on ollut syrjivää, koska suhteellisuusperiaate ei ole toteutunut. Vauhkalan mukaan suhteellisuusperiaate ei ole toteutunut, koska Koronapassilainsäädännöllä tavoiteltu hyöty, eli covid-19-viruksen leviämisen estäminen, ei ole tapahtumahetkellä vallinneen tieteellisen tiedon mukaan edes voinut toteutua valitulla keinolla, eli kohtelemalla henkilöitä eriarvoisesti sen mukaan, oliko heillä voimassaolevaa koronapassia vai ei.
63. Valtio haluaa korostaa Vauhkalan näkemyksen Koronapassilainsäädännön tavoitteista ja tehokkuudesta olevan virheellinen. Koronapassilainsäädännön tavoitteena ei ole ollut *ainoastaan* covid-19-viruksen leviämisen estäminen, vaan sillä on ollut lukuisia muitakin tavoitteita, kuten aiemmin tässä lausumassa on esitetty. Lisäksi THL on todennut Koronapassilainsäädännön olleen tehokas keino sen lukuisien tavoitteiden saavuttamiseksi.²⁴
64. Valtion näkemyksen mukaan Koronapassilainsäädäntö on muutenkin ollut suhteellisuusperiaatteen mukainen.
65. Koronapassilainsäädännön säätämisen yhteydessä annetuissa asiantuntijalausunnoissa on todettu suhteellisuusperiaatteen täyttymisestä muun muassa seuraavaa:

*"Arvioitaessa ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuutta voidaan merkitystä antaa sille, että esimerkiksi yksilön välttämättömät julkiset palvelut eivät edellytä koronatodistuksen esittämistä. Samaten merkitystä voidaan antaa sille, että käytännössä koronatodistuksen esittämisvelvollisuuden piiriin lukeutuvilla henkilöillä on ollut mahdollisuus saada täysi rokotussarja koronavirusta vastaan. Henkilöillä, jotka eivät ole ottaneet koronarokotuksia, on mahdollisuus saada koronatodistus negatiivisen testituloksen perusteella."*²⁵

*"Esityksessä on yleisesti ottaen kyetty tuomaan riittävästi esiin seikkoja ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden puolesta, kun samalla huomioidaan esityksen tarjoama tieto epidemiatilanteesta, rokotuskattavuudesta, vaikutuksista sekä muista toteuttamisvaihtoehdoista."*²⁶

²⁴ Todiste V2: STM:n ja THL:n koronainfo, 21.12.2021.

²⁵ Valtion vastauksen liite 8: Professori Viljasen asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle, s. 6.

²⁶ Valtion vastauksen liite 4: Professori Ojasen asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle, s. 6.

66. Kuten muissakin perusoikeusrajoituksissa, on valtioilla tietty harkintamarginaali sen arvioimisessa, onko erilainen kohtelu vastoin syrjinnän kieltoa. Valtion harkintavallan laajuuteen on oikeuskirjallisuudessa katsottu vaikuttavan muun muassa oikeusvertailevat näkökohdat, eli se, missä määrin sopimusvaltioiden oikeusjärjestykset sisältävät yhtenäisiä piirteitä kysymyksessä olevalla alueella.²⁷
67. Koronapassilainsäädäntöä vastaava 'green pass' on marraskuussa 2021 ollut käytössä jo ainakin Itävallassa, Belgiassa, Kyproksella, Ranskassa, Saksassa, Kreikassa, Unkarissa, Israelissa, Italiassa, Latviassa, Luxemburgissa, Hollannissa, Portugalissa, Irlannissa, Sloveniassa, ja Espanjassa.²⁸ Kun Koronapassilainsäädännön tullessa voimaan Suomessa on koronapassi ollut jo laajalti käytössä muualla Euroopassa, tukee tämä sitä näkemystä, että Koronapassilainsäädäntö on ollut välttämätön ja suhteellisuusperiaatteen mukainen toimenpide.
68. Vauhkala on lisäksi viitannut perusteina syrjimisväitteelleen tapaukseen koskien HI-virusta sairastavaa henkilöä, joka oli irtisanottu työstään tartuntansa vuoksi. Vauhkalan mukaan kanteen kohteena oleva tapaus on *"hyvin samanlainen kuin mainittu EIT:n tapaus, sillä koronapassin käyttöönotto on perustunut covid-19:n tarttuvuudesta vallinneisiin ilmeisen virheellisiin premisseihin."* Valtio pitää tätäkin Vauhkalan näkemystä virheellisenä.
69. EIT on vallitsevan ratkaisukäytännön mukaan todennut henkilöiden, jotka kantavat HI-virusta, olevan haavoittuvassa asemassa viruksen aiheuttaman stigman vuoksi, ja tämän vuoksi valtioille tuli myöntää kapeampi harkintavalta säätää toimenpiteitä, jotka saattavat välillisesti johtaa tämän ihmisryhmän syrjintään. Tilanne on ollut hyvin erilainen koronaviruksen kohdalla, sillä virus on aidosti herkästi tarttuva pisaratartuntana, toisin kuin HI-virus.
70. Itse asiassa toisessa EIT:n HI-virusta koskevassa ratkaisussa *Kiyutin v Venäjä* tuomioistuin jopa totesi, että kulkurajoitukset ovat tärkeä keino julkisen terveyden suojelemiseksi helposti tarttuvien tauteja vastaan, joilla on lyhyt itämisaika, kuten SARS- ja H5N1-virukset. Tuomioistuin totesi, että tällaisiin viruksiin liittyvät sisäänpääsrajoitukset voivat auttaa estämään taudin leviämistä poissulkemalla matkustajat alueelta, jotka saattavat levittää tautia satunnaisen kosketuksen taikka ilmassa leviävien hiukkasten välityksellä.²⁹ Valtion näkemyksen mukaan edellä mainittu sitaatti EIT:n ratkaisusta tukee

²⁷ Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölonen, Pasi – Tapanila, Antti: Euroopan ihmisoikeussopimus (2018), s. 1007-1008.

²⁸ Euronews: *Green pass: Which countries in Europe require a COVID vaccine pass to get around?* Julkaistu 12.10.2021, muokattu 17.11.2021. URL: <https://www.euronews.com/travel/2021/10/12/green-pass-which-countries-in-europe-do-you-need-one-for>.

²⁹ Ks. *Kiyutin v Venäjä*, kohta 68: "Admittedly, travel restrictions are instrumental for the protection of public health against highly contagious diseases with a short incubation period, such as cholera or yellow fever or, to take more recent examples, severe acute respiratory syndrome (SARS) and "avian influenza" (H5N1). Entry restrictions relating to such conditions can help to prevent their spread by excluding travellers who may transmit these diseases by their presence in a country through casual contact or airborne particles."

nimenomaisesti sitä näkemystä, että erilaiset liikkumis- ja matkustusrajoitukset ovat hyväksyttävä keino suojella kansakunnan terveyttä koronaviruksen kaltaisissa tilanteissa. Näin ollen Vauhkalan lausumissaan tekemä vertaus HI-virustapauksiin ei ole verrannollinen nyt käsillä olevaan tapaukseen.

4 Valtion kannanotto Kantajan editiovaatimukseen

71. Vauhkala on esittänyt editiovaatimuksen valtiota kohtaan, jossa hän vaatii ensinnäkin kopioita EU:n ja/tai Suomen valtion sekä koronarokotevalmistajien välisistä sopimuksista koronarokotteiden hankintaan liittyen, ja toiseksi lääketieteellisiä selvityksiä, joihin väliaikaisesti 2021–2022 voimassa ollut Koronapassilainsäädäntö perustui.
72. Valtio vastustaa Vauhkalan editiopyyntöä koronarokotteiden hankintaa koskevien sopimusten osalta. Koronarokotteiden hankinta oli EU:n yhteishanke, joten Suomen valtio ei käytännössä voi disponoida EU:n tekemistä sopimuksista itsenäisesti.
73. Toiseksi, näillä sopimusasiakirjoilla ei myöskään voi olla merkitystä näyttönä asiassa. Asiassa kun ei ole kyse koronarokotteiden toimivuudesta tai tehokkuudesta, vaan siitä, onko Koronapassilainsäädännöllä ollut oikeudellisia perusteita, ja onko kyseinen lainsäädäntö ollut EIS:n ja yhdenvertaisuuslain mukainen. Näin ollen sillä, onko sopimusasiakirjoissa sovittu jotain vaatimuksia koronarokotteiden tehokkuudelle tai toimivuudelle, ei ole merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.
74. Kolmanneksi, rokotesopimusten kaltaiset sopimukset ovat luonnollisesti täynnä liikesalaisuuksia ja niillä ei voida katsoa olevan sellaista painoarvoa asian ratkaisemisen kannalta, että liikesalaisuuden suoja olisi syytä murtaa. Tältä osin on huomioitava myös Suomen valtion ja EU:n välisiin suhteisiin liittyvä luottamuksensuojan vaatimus.
75. Vauhkalan editiovaatimuksen toisena kohteena olevat asiakirjat, eli lääketieteelliset selvitykset, joihin Koronapassilainsäädäntö perustui, sen sijaan ovat julkisia eli niiden osalta editiomääräystä ei tarvita. Kyseiset selvitykset on lueteltu Koronapassilainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen (131/2021 vp) viitetiedoissa ja löytyvät edelleen verkosta muun muassa seuraavien linkkien takaa:
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/variants-concern>
 - <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/situation-updates/variants-dashboard>

- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/threat-assessment-emergence-and-impact-sars-cov-2-delta-variant>
- <https://www.who.int/publications/m/item/draft-landscape-of-covid-19-candidate-vaccines>
- <https://www.unicef.org/supply/covid-19-market-dashboard>
- <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/overview/public-health-threats/coronavirus-disease-covid-19/covid-19-medicines#authorised-covid-19-vaccines-section>³⁰
- <https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-vaccine-surveillance-report>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/infectious-disease-topics/z-disease-list/covid-19/factsheet-covid-19>
- <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update-on-covid-19---8-june-2021>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/interim-guidance-benefits-full-vaccination-against-covid-19-transmission>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/guidance-covid-19-quarantine-and-testing-travellers>
- https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Options-use-of-rapid-antigen-tests-for-COVID-19_0.pdf
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/guidance-covid-19-quarantine-and-testing-travellers>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/interim-guidance-benefits-full-vaccination-against-covid-19-transmission>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/sars-cov-2-transmission-newly-infected-individuals-previous-infection>

³⁰ Kyseessä on päivittyvä verkkosivu. Mikäli halutaan tarkastella viittausajankohdan (13.9.2021) aikaista verkkosivua, voi tietoja pyytää European Medicines Agencyltä.

76. Valtio vetoaa osaltaan kaikkiin mainittuihin selvityksiin ja nimeää ne todisteeksi V5 asiassa todistusteemalla: Koronalainsäädäntö on perustunut hyvin kattavaan lääketieteelliseen selvitykseen.

5 Lopuksi

77. Koronapassilainsäädäntö ei ole rikkonut EIS 8 tai 14 artikloita taikka 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklaa.

78. Koronapassilainsäädäntö ei ole velvoittanut yksilöä ottamaan koronarokotetta taikka koronatestiä, joten se ei ole puuttunut yksilön henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Joka tapauksessa, vaikka katsottaisiin että Koronapassilainsäädäntö olisi merkinnyt EIS 8 artiklan 1 kohdan mukaista puuttumista Vauhkalan ruumiilliseen koskemattomuuteen, ovat artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset 1 kohdasta poikkeamiselle täyttyneet asiassa. Näin ollen Koronapassilainsäädäntö ei ole puuttunut EIS 8 artiklan Vauhkalalle myöntämiin oikeuksiin kielletyllä tavalla.

79. Koronapassilainsäädäntö ei myöskään ole ollut syrjivää EIS 14 tai 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan kieltämällä tavalla. Koronapassille on ollut objektiiviset ja kohtuulliset oikeusperusteet, muun muassa kansakunnan terveyden ja muiden perusoikeuksien mahdollisimman laajan toteutumisen mahdollistaminen. Lisäksi Koronapassilainsäädäntö on ollut suhteellisuusperiaatteen mukainen. Tähän on vaikuttanut monet seikat, mukaan lukien lainsäädännön määräaikaisuus sekä se, että koronapassiin verrattavissa oleva 'green pass' on ollut syksyllä 2021 käytössä jo useassa eri Euroopan valtiossa. Valtiolla on lisäksi katsottava olleen laaja harkintavalta päättää kansalaistensa terveydenhuoltopolitiikkaan liittyvistä asioista.

80. Koronapandemia ja sen vaikutusten hillitseminen on vaatinut valtiolta tarkkaan harkittua perusoikeuksien punnintaa. Koronapandemia on oikeuttanut ja jopa vaatinut valtion säätämään toimenpiteitä, jotka ovat rajoittaneet joissain määrin yksilöiden oikeuksia, mutta joilla on samaan aikaan toteutettu muita yksilöiden ja yhteisön oikeuksia. Tällainen perusoikeuksien rajoittaminen on kuitenkin ollut sallittua, sillä se on toteutettu suhteellisuus- ja välttämättömyysperiaatteita noudattaen ja muiden yhteisön perusoikeuksien toteuttamiseksi.

81. Koronapassilainsäädännöllä pyrittiin suojaamaan muun muassa seuraavia perusoikeuksia: PL 7.1 §:n mukainen jokaisen oikeus elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen, PL 16 §:n mukaiset sivistykselliset oikeudet, PL 19.1 §:n mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä PL 19.3 §:n mukainen oikeus riittäviin sosiaalisiin palveluihin ja julkiselle vallalle asetettuun veloitteeseen edistää väestön terveyttä. Lisäksi

koronapassilla oli suuri vaikutus ravintoloitsijoihin ja kaikkiin ravintola-alalla työskenteleviin, joille on niin ikään turvattava PL 18 §:n mukainen elinkeinonvapaus.³¹

82. On huomionarvoista, että professori Lasse Lehtosen asiantuntijalausunnon mukaan Koronapassilainsäädännöllä ei ole ylipäättään rajoitettu yksilön perusoikeuksia millään tavalla, sillä koronatodistuksen esittämisedellytys palvelun, yleisötilaisuuden tai tilojen käytön edellytyksenä on ollut käytössä vain sellaisissa vapaa-ajan toiminnoissa ja palveluissa, joita ei voida pitää välttämättöminä ihmisten päivittäisessä elämässä.³² Näin ollen Koronapassilainsäädäntö on ollut sallittu ja lain mukainen toimenpide sillä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamiseksi.
83. Edellä mainituilla perusteilla valtio kiistää Vauhkalan väitteet siitä, että Koronapassilainsäädäntö olisi loukannut Vauhkalan EIS 8 artiklan, 14 artiklan taikka 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaisia oikeuksia.

6 Todistelu

84. Valtio täydentää todisteluaan seuraavilla kirjallisilla todisteilla sekä henkilötodistelulla. Valtio varaa oikeuden täydentää todistelua ja todistusteemoja, kun selviää mitkä seikat ovat asiassa riitaisia. Todistelun numerointi jatkuu vastauksessa ilmoitetusta todistelusta.

6.1 Kirjalliset todisteet

V2 STM:n ja THL:n korona-info, 21.12.2021

Todistusteema: Sekä täysi että osittainen rokotesarja ovat syys-marraskuussa 2021 antaneet merkittävää suojaa sekä tartuntojen, erikoissairaanhoidon vaatimien tapausten, tehohoitoa vaatimien tapausten, että kuolemantapausten ilmaantuvuudessa; koronapassi on ollut tehokas keino sillä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamiseksi.

V3 STM:n selvitys Oikeuskanslerinviraston selvityspyyntöön, 12.1.2023

Todistusteema: STM on seurannut tarkkaan Koronapassilainsäädännön välttämättömyysedellytyksen täyttymistä; STM on toiminut velvollisuuksiensa mukaisesti.

V4 Oikeuskanslerin ratkaisu koskien sote-henkilöstön koronarokotuksista tehtyä kantelua, 12.4.2023

Todistusteema: Oikeuskansleri ei ole havainnut STM:ssä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuksien laiminlyöntiä sen suhteen, miten Koronapassilainsäädännön

³¹ Ks. tältä osin myös Liite 14. Janne Salmisen asiantuntijalausunto, s. 9.

³² Valtion vastauksen liite 6: Professori Lasse Lehtosen lausunto perustuslakivaliokunnalle, s. 4.

valtiosääntöoikeudellisia tai lääketieteellis-epidemiologisia edellytyksiä on seurattu ja arvioitu.

V5 Koronapassilainsäädännön taustalla olleet lääketieteelliset selvitykset (lueteltu hallituksen esityksen HE 131/2021 vp viitetiedoissa)
Todistusteema: Koronapassilainsäädäntö on perustunut kattavaan lääketieteelliseen selvitykseen

6.2 Henkilötodistelu

1. Hanna Nohynek, LT, THL:n ylilääkäri (asiantuntija)

Todistusteema: Koronapassilainsäädännön tarkoitus ja tavoitteet sekä niiden toteutuminen

2. Janne Salminen, OTT, julkisoikeuden professori (asiantuntija)

Todistusteema: Koronapassilainsäädännön perusteltavuus suhteessa kansalaisten perusoikeuksien rajoituksiin

6.3 Muut liitteet

Liite 12. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu *Vavříčka ym. v. Tšekin tasavalta*, 8.4.2021

Liite 13. Hanna Nohynekin asiantuntijalausunto, 30.8.2023

Liite 14. Janne Salmisen asiantuntijalausunto, 28.8.2023

Helsingissä 31. päivänä elokuuta 2023

SUOMEN VALTIO

Laati:

Jussi Ikonen

Asianajaja, varatuomari, Espoo